

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

16 TETOR 2024
Dita Botërore
e ushqimit

E drejta në

Ushqim

për një jetë dhe
të ardhme më të mirë

MOS LINI ASNJË PAS

FAKTE KYÇE

Rreth **733 milionë** njerëz po përballen me urinë në botë. ¹

Rreth **22.3%** e fëmijëve nën moshën pesë vjeç janë shumë të shkurtër për moshën e tyre dhe **6.8%** janë shumë të dobët për gjatësinë e tyre. ¹

Mbi **2.8 miliardë** njerëz në botë nuk janë në gjendje të përballojnë një dietë të shëndetshme. ¹

Në mbarë botën, **gratë kanë 1.3%** më shumë gjasa të kenë pasiguri ushqimore të moderuar ose të rëndë sesa burrat. ¹

Më shumë se **1.6 miliardë gra dhe fëmijë** në të gjitha rajonet e botës kanë **mungesë të një ose më shumë vitaminave ose mineraleve**. ²

Rreth **2.5 miliardë të rritur dhe 37 milionë fëmijë** nën moshën pesë vjeç **janë mbipeshë**. ³

Rreth **890 milionë** të rritur **jetojnë me obezitet**.³

Konflikti dhe dhuna janë shkaqet kryesore të urisë. Gati gjysma e të gjithë njerëzve që vuanin nga uria akute në vitin 2023 u kapën në konflikt - pothuajse **135 milionë njerëz në 20 vende**.⁴

Çdo vit, **600 milionë njerëz sëmuren dhe 420 000 vdesin** nga ngrënia e ushqimeve të kontaminuara. ⁶

Popujt indigjenë përfaqësojnë më **shumë se 19%** të të varfërve ekstremë. ⁷

Fermerët e vegjël në botë prodhojnë rreth një të tretën e ushqimit në botë. ⁸

Globalisht, **13% e ushqimit humbet** gjatë korrjes dhe transportit ⁹, dhe **19% shpenzohet** në fazën e shitjes me pakicë dhe konsumatorit. ¹⁰

Burimi:

1. FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. 2024. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2024. Financing to end hunger, food insecurity and malnutrition in all its forms*. Rome, FAO. <https://doi.org/10.4060/cd1254en>
2. Stevens, G.A., Beal, T., Mbuya, M.N.N., Luo, H., Neufeld, L.M., Addo, O.Y., Adu-Afarwah, S., et al., 2022. "Micronutrient deficiencies among preschool-aged children and women of reproductive age worldwide: a pooled analysis of individual-level data from population-representative surveys", *The Lancet Global Health*, 10(11): e1590-e1599.
3. WHO. 2024. Fact sheet on Obesity and overweight, Key facts. In: *The World Health Organization* [Cited 11 June 2024]. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight>
4. FSIN and Global Network Against Food Crises. 2024. *Global Report on Food Crises 2024. Joint Analysis for Better Decisions*. Rome. www.fsinplatform.org/grfc2024
5. FAO. 2024. *The unjust climate - Measuring the impacts of climate change on rural poor, women and youth*. Rome. <https://doi.org/10.4060/cc9680en>
6. WHO. 2022. Fact sheet on Food safety, Key facts. In: *The World Health Organization* [Cited 11 June 2024]. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/food-safety>
7. ILO. 2019. *Implementing the ILO Indigenous and Tribal Peoples Convention No. 169: Towards an inclusive, sustainable and just future*. Geneva. <https://www.ilo.org/publications/implementing-ilo-indigenous-and-tribal-peoples-convention-no-169-towards>
8. Lowder, Sarah K. & Sánchez, Marco V. & Bertini, Raffaele, 2021. "Which farms feed the world and has farmland become more concentrated?," *World Development*, Elsevier, vol. 142(C). <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2021.105455>
9. FAO. 2023. *Tracking progress on food and agriculture-related SDG indicators 2023*. Rome. <https://doi.org/10.4060/cc7088en>
10. United Nations Environment Programme. 2024. *Food Waste Index Report 2024. Think Eat Save: Tracking Progress to Halve Global Food Waste*. <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/45230>

NGA E DREJTA NË REALITET

E drejta për ushqim është një e drejtë themelore e njeriut e sanksionuar në të drejtën ndërkombëtare. E megjithatë, jo të gjithë në botë sot kanë akses në ushqimet që u nevojiten për të bërë një jetë të shëndetshme.

Arsyet janë të shumta. Aktualisht, rreth 733 milionë njerëz janë të uritur kryesisht për shkak të konflikteve, goditjeve të motit, pabarazive dhe rënieve ekonomike.

Mbi 2.8 miliardë njerëz nuk mund të përballojnë një dietë të shëndetshme. Kjo do të thotë, edhe nëse ata konsumojnë mjaft kalori, ata mund të mos marrin lëndët ushqyese dhe shumëllojshmërinë e nevojshme për të qenë të shëndetshëm.

E thënë thjesht, pothuajse gjysma e popullsisë globale sot nuk po merr lëndët ushqyese që u nevojiten për të lulëzuar - dhe, në disa raste, për të mbijetuar.

Kjo do të thotë se afërsisht gjysma e botës ka më shumë gjasa të sëmurët, të sëmurët kronikisht ose të mos ketë qëndrueshmëri për të bërë një jetë aktive - të gjitha për shkak të diçkaje kaq themelore si mungesa e aksesit në ushqimin e duhur.

Kjo është arsyeja e veprimit. Tani.

Ne e dimë nga përvoja se vetëm prodhimi i më shumë ushqimeve nuk është zgjidhja. Në fund të fundit, në terma absolutë, prodhuesit e ushqimit në mbarë botën tashmë po prodhojnë mjaftueshëm për të na ushqyer të gjithëve.

Përgjigja, në vend të kësaj, qëndron në veprimin e koordinuar, kolektiv për të siguruar që ushqime të mjaftueshme ushqyese dhe të sigurta të jenë të disponueshme kudo për këdo me një çmim të përballueshëm.

Shumësi i "ushqimeve" është i rëndësishëm sepse diversiteti është thelbësor për ushqimin e duhur.

Është po aq e rëndësishme për shëndetin afatgjatë të mjedisit në të cilin ne mbështetemi për të prodhuar këto ushqime dhe i cili ka nevojë për biodiversitet për të lulëzuar.

E drejta për ushqim, pra, është shumë më tepër se kalori për mbijetesë - ka të bëjë me dieta të shëndetshme, shumëllojshmëri dhe aftësinë për të lulëzuar.

Vetëm të drejtat nuk e mbushin stomakun. Por ato përcaktojnë aspiratat tona kolektive për llojin e botës në të cilën duam të jetojmë. Ato krijojnë detyrime konkrete për qeveritë që të ndërmarrin veprime - dhe ato duhet të inkurajojnë të gjithë ne të bëjmë pjesën tonë për t'u siguruar që ato të realizohen plotësisht.

KUPTIMI I SFIDAVE... ...DHE ZGJIDHJE

Sfidat dhe zgjidhjet janë specifike sipas kontekstit. Por ne mund të identifikojmë tendencat globale që rrezikojnë të drejtën për ushqim. Meqenëse shumë prej tyre janë të lidhura, adresimi i tyre në mënyrë të izoluar nuk do të sjellë ndryshimin që na nevojitet. Pra, edhe pse disa sfida mund të kenë zgjidhje specifike, ato duhet, sa më shumë që të jetë e mundur, të jenë pjesë e veprimeve holistike dhe kolektive.

SFIDAT

KEQUSHQYERJA ËSHTË E GJITHPRANISHME

Kequshqyerja ekziston në të gjitha vendet dhe klasat socio-ekonomike, pavarësisht nëse është **nënushqyerja, mungesa e mikronutrientëve ose mbipesha dhe obeziteti**. Për më tepër, në shumë pjesë të botës, forma të ndryshme të kequshqyerjes ndodhin në të njëjtën kohë.

Në mbarë botën, rreth 2.5 miliardë të rritur dhe 37 milionë fëmijë nën moshën pesë vjeç janë tani mbipeshë.

Në të njëjtën kohë, rreth 1.6 miliardë gra dhe fëmijë kanë mungesë të një ose më shumë vitaminave dhe mineraleve.

Kjo është të paktën pjesërisht për shkak se atyre u mungon akses në një dietë të shëndetshme dhe kjo ndikon në shëndetin, rritjen dhe zhvillimin e trurit të tyre.

Shumë fëmijë nuk po rriten siç duhet. 22.3 për qind e fëmijëve nën moshën pesë vjeç janë **me zhvillim të shkurtër**, që do të thotë se janë shumë të shkurtër për moshën e tyre, ndërsa 6.8 për qind janë të humbur ose **shumë të dobët** për gjatësinë e tyre. Edhe këtu dieta luan një rol kyç.

Dietat që përmbajnë shumë ushqime të pashëndetshme kontribuojnë gjithashtu në **rritjen e sëmundjeve kardiovaskulare, diabetit dhe disa llojeve të kancerit**. Këto nuk janë vetëm probleme individuale, por edhe kombëtare, pasi sëmundja ushtron presion mbi sistemet e shëndetit publik dhe njerëzit janë më pak të aftë të kontribuojnë në shoqëri.

Këto probleme lidhen gjithashtu me sistemet agrourbano, pasi ushqimet ushqyese dhe të larmishme të nevojshme në një dietë të shëndetshme janë të pamjaftueshme ose të përballueshme.

Varfëria dhe rritja e çmimeve të ushqimeve mund t'i bëjnë njerëzit të kërkojnë ushqime më pak ushqyese dhe shpesh më pak të shtrenjta. Por rritja e të ardhurave, në mënyrë paradoksale, mund të bëjë të njëjtën gjë.

Shtojni kësaj edhe globalizimin, urbanizimin dhe një ritëm gjithnjë e më të shpejtë të jetës, dhe rezultati është një numër në rritje i njerëzve që zgjedhin ushqim të përshtatshëm dhe të pasëndetshëm që shpesh është në mënyrë të padëshirueshme të lartë në sheqer, yndyrna dhe kripë.

Në përgjithësi, ne shpenzojmë më pak kohë për të përgatitur vaktet në shtëpi sesa gjeneratat e mëparshme, dhe kur bëjmë pazar, ne mbështetemi gjithnjë e më shumë në ushqim e përgatitur paraprakisht dhe ultra të përpunuar. Në disa vende, këto janë më të disponueshme dhe më pak të kushtueshme se produktet e freskëta dhe ushqimet e tjera ushqyese.

INVESTONI NE DIETET E SHENDETSHME PER TE GJITHE

Zgjidhja për dietat e pasëndetshme duket e thjeshtë: bëjini të gjithë kudo që të hanë më shëndetshëm. Realiteti, natyrisht, është më kompleks. Qeveritë duhet të stimulojnë prodhimin dhe shitjen e ushqimeve më ushqyese dhe t'u ofrojnë konsumatorëve informacion të saktë dhe të qëndrueshëm rreth produkteve ushqimore dhe zgjedhjeve të shëndetshme. Dhe ata duhet të mbështesin të drejtën e të gjithëve për një dietë të shëndetshme, veçanërisht atyre që nuk kanë mjete financiare për të.

Kjo kërkon politika dhe investime, në mënyrë ideale në formën e planeve kombëtare që bashkojnë të gjitha këto aspekte.

Në të njëjtën kohë, organizatat e konsumatorëve duhet të avokojnë për nevojat dhe të drejtat e konsumatorëve në konsultim me industrinë ushqimore dhe qeveritë, të bëjnë thirrje për plane dhe iniciativa kombëtare dhe të angazhohen me to.

CFARË ËSHTË NJË DIET E SHENDETSHME?

Dietat e shëndetshme arrihen duke konsumuar një shumëllojshmëri ushqimesh të sigurta që ofrojnë lëndë ushqyese të mjaftueshme të rëndësishme për shëndetin, një konsum të ekuilibruar të energjisë dhe makronutrientëve dhe moderim të ushqimeve dhe përbërësve dietikë që rrisin rrezikun e sëmundjeve jo të transmetueshme të lidhura me dietën.

HUMBJA E DIVERSITETIT TË USHQIMIT

Praktikat e paqëndrueshme bujqësore janë ndër nxitësit më të mëdhenj të humbjes së biodiversitetit - dhe, tani për tani, kjo rënie po ndodh më shpejt se në çdo kohë në historinë njerëzore.

Kjo ka rëndësi sepse biodiversiteti është vendimtar për ushqimin dhe bujqësinë. Ai pasuron dietat tona dhe i bën sistemet tona agroushqimore më elastike ndaj goditjeve, në mënyrë që komunitetet të kenë akses në shumë ushqime ushqyese edhe përballë ndryshimeve klimatike.

Gjatë dekadave të fundit, fokusi në një numër të kufizuar ushqimesh bazë si orizi, gruri, misri dhe kulturat e specializuara të produkteve, ka rritur efikasitetin dhe ka ulur kostot. Por ka kompromentuar edhe qëndrueshmërinë e

sistemet agroushqimore dhe reduktuan diversitetin e ushqimeve që prodhojmë dhe hamë.

Sot, vetëm nëntë lloje bimore përbëjnë 66 për qind të prodhimit tonë global të të korrave. Për ta parë këtë në perspektivë: ka rreth 6 000 lloje bimore që njerëzit i kanë kultivuar për ushqim gjatë gjithë epokave dhe mund të zgjedhin të rriten përsëri.

Në botën tonë ujore, gjithashtu, diversiteti po zhduket, qoftë për arsye të ndryshme dhe ndoshta edhe më shqetësuese: gati një e treta e rezervave të peshkut mbipeshkohen. Po kështu, pothuajse 30 për qind e racave të blegtorisë lokale janë tani në rrezik të zhdukjes.

ÇFARË JANË SISTEMET AGRIUSHQIMORE?

Sistemi agroushqimor mbulon udhëtimin e ushqimit nga ferma në tryezë. Kjo do të thotë, që nga momenti kur rritet, deri në momentin kur është korrur, përpunuar, paketuar, transportuar, shpërndahen, tregtohen, blihen, përgatiten, hahen dhe në fund asgjësohen. Ai përfshin gjithashtu të gjithë njerëzit që janë të përfshirë në këto procese, si dhe aktivitetet, investimet, mjetet dhe zgjedhjet që na ndihmojnë merrni këto ushqime dhe produkte bujqësore.

TRANSFORMI I SISTEMIT AGRIUSHQIMOR

Humbja e diversitetit është një nga sfidat e shumta që duhet të adresohen përmes sistemeve tona agroushqimore. Për të siguruar që ushqimi ynë nuk është vetëm i bollshëm dhe i përballueshëm, por edhe i larmishëm dhe ushqyes, do të na duhet të transformojmë sistemet agroushqimore në mënyra që i bëjnë ato më efikase, gjithëpërfshirëse, elastike dhe të qëndrueshme. **Kjo do të thotë të transformojmë mënyrën se si prodhohet, shpërndahet dhe konsumohet ushqimi ynë.**

Transformimi i sistemeve tona ekzistuese do të thotë të marrim parasysh të gjithë aktorët, proceset dhe rezultatet, ligjet dhe politikat qeverisjen e sistemeve agroushqimore, dhe si çdo gjë lidhet me njëra-tjetrën.

Bërja e sistemeve agroushqimore më të larmishme kërkon **politika që mbrojnë, promovojnë dhe rigjenerojnë biodiversitetin.** Kjo përfshin riintegrimin e racave tradicionale të bagëtive, lloje të ndryshme bimore dhe duke prodhuar në mënyrë të qëndrueshme në të gjithë sektorët e bujqësisë.

Kjo varet gjithashtu nga zhvendosja e sektorit privat, nga ushqimet e pashëndetshme dhe vënia e një diversiteti më të madh të ushqimeve të sigurta dhe ushqyese të disponueshme për njerëzit ndërsa ata bëjnë jetën e tyre të përditshme.

Së fundi, **diversiteti do të thotë gjithashtu të kesh një shumëllojshmëri opsionesh prodhimi.** Dhe për këtë, njerëzit kanë nevojë për qasje të barabartë në burime si toka, uji, pyjet, peshkimi dhe blegtoria.

MILIONA NË KRIZË KANE URI DHE KEQUSHQYRJA RRITET

Sipas Raportit të fundit Global mbi Krizat Ushqimore, më shumë se **280 milionë njerëz përjetuan nivele të larta të pasigurisë akute ushqimore në vitin 2023** - dhe shumë nga krizat që shkaktuan urinë vitin e kaluar janë ende në vazhdim në vitin 2024. E thënë thjesht, qindra milionë nuk kanë mjaft për të ngrënë dhe janë të mbërthyer në situata që trupi i tyre nuk mund të përballojë për një kohë të gjatë. Ushqimi që hanë mund të mos jetë i sigurt dhe t'i bëjë ata të sëmurë, ata mund të anashkalojnë vaktet, të zvogëlojnë sasinë e porcioneve dhe shpesh nuk e dinë se nga ose kur vjen vakti i tyre i ardhshëm.

Konflikti është nxitësi kryesor i krizave ushqimore në mbarë botën, i ndjekur nga **moti ekstrem dhe goditjet ekonomike**. Konflikti kërcënon jo vetëm sigurinë e njerëzve në zonat e konfliktit, por edhe shkatërrimin e zonave bujqësore për prodhimin e ushqimit, duke shkaktuar zhvendosjen e detyruar dhe përkeqësimin e pasigurisë ushqimore dhe kequshqyerjes.

Ripi i Gazës dhe Sudani janë shembujt kryesorë. Zia e bukës po afrohet në të gjithë Rripin e Gazës dhe në 14 zona në Sudan, dhe të dy kanë parë shumë nga tokat e tyre bujqësore të dëmtuara nga lufta. Klasifikimi i Fazës së Sigurisë Ushqimore të Integruar, një iniciativë inovative me shumë partnerë për përmirësimin e analizave dhe vendimmarrjes së sigurisë ushqimore dhe të ushqyerjes, raporton se Gaza ka regjistruar rënien më të madhe të sigurisë ushqimore në histori.

Mungesa e aksesit humanitar në zonat e krizës, financimi dhe bashkëpunimi i kufizuar ndërkombëtar janë dy kufizimet kryesore për reagimin e shpejtë dhe të fuqishëm ndaj këtyre, si dhe krizave të tjera dhe për të lehtësuar vuajtjet e njerëzve që përballen me llojet më të këqija të urisë, varfërisë dhe kequshqyerjes.

© FAO/Eduardo Soteras

SFIDA

USHQIM I PASIGURT

Ushqimi i pasigurt mund të shkaktojë sëmundje dhe madje edhe vdekje. Ai i pengon njerëzit të korrin përfitimet e lëndëve ushqyese të disponueshme në ushqimin e tyre.

Ushqimi mund të bëhet i pasigurt në çdo pikë të zinxhirit të furnizimit. Ndotësit, si bakteret ose kimikatet, për shembull, mund të hyjnë në ushqim përmes ujit ose tokës, ose përmes pajisjeve të përdorura për përpunimin e tij. Ushqimi gjithashtu mund të prishet nëse nuk trajtohet, ruhet dhe transportohet siç duhet.

Për më tepër, shumë nga bakteret që kontaminojnë ushqimin tonë tani janë gjithnjë e më rezistente ndaj antimikrobikëve, duke i bërë sëmundjet që vijnë nga ushqimi më të vështira për t'u trajtuar.

Ndryshimet klimatike ndikojnë gjithashtu në sigurinë ushqimore, sepse ndryshojnë mënyrën se si bakteret, parazitët dhe kimikatet ndërveprojnë me ushqimin tonë dhe sa shpejt ato rriten dhe përhapen.

ZBATONI STANDARDET E USHQIMIT

Standardet ndërkombëtare të sigurisë dhe cilësisë së ushqimit rregullojnë mënyrën se si prodhohet, përpunohet dhe shpërndahet ushqimi ynë. Zbatimi i këtyre standardeve - të cilat përcaktohen nga një organ i quajtur Codex Alimentarius Commission - e mban ushqimin tonë të sigurt dhe pa substanca që mund të ndikojnë negativisht në shëndetin tonë.

Konkretisht, ato inkurajojnë qeveritë të zhvillojnë legjislacione, të operojnë sisteme të përshtatshme të kontrollit të ushqimit, të ofrojnë trajnime për prodhuesit dhe mbajtësit e ushqimit dhe të komunikojnë me konsumatorët në lidhje me sigurinë ushqimore dhe dietat e shëndetshme. Ato gjithashtu ofrojnë udhëzime për qeveritë se si të jenë të gatshme për t'iu përgjigjur emergjencave të sigurisë ushqimore kur ato të ndodhin.

Qeveritë duhet të angazhohen për respektimin e standardeve rigorozë që mbrojnë konsumatorët, mbajnë bizneset të përgjegjshëm dhe të investojnë në kërkime për të përcaktuar sigurinë e pesticideve, aditivëve ushqimorë, OMGJ-ve ose teknologjisë së përpunimit. Për më tepër, planet e qeverisë duhet të shikojnë në mënyrë holistike mënyrën se si njerëzit, kafshët dhe bimët lidhen me njëri-tjetrin dhe ndikojnë në shëndetin e njëri-tjetrit.

Prodhuesit dhe bizneset duhet t'i marrin seriozisht këto standarde dhe të përshtatin prodhimin e tyre për të adresuar çështjet gjithëpërfshirëse të shëndetit publik si rezistenca antimikrobike.

Ata duhet të gjejnë mënyra për të reduktuar përdorimin e antibiotikëve në prodhimin e mishit, prodhimeve të detit, qumështit dhe produkteve të tjera bujqësore. Kufizimi i përhapjes së rezistencës antimikrobike kërkon veprim të koordinuar sipas qasjes “**Një Shëndet për të siguruar ushqim të mjaftueshëm, të sigurt dhe me vlera ushqyese për të gjithë**”.

© FAO/Tommy Trenchard

NJË SHËNDET (One Health)

Siguria e ushqimit është një parim thelbësor i One Health, një qasje e integruar, unifikuese që synon të balancojë dhe optimizojë në mënyrë të qëndrueshme shëndetin e njerëzve, kafshëve dhe ekosistemeve. Qasja përdoret nga shumë organizata dhe qeveri, si dhe rrënjësor në bashkëpunimin përtej kufijve dhe disiplinave..

PUNA ME QEVERTIT PËR TË DREJTËN PËR USHQIM

Ajo që lidh hendekun midis së drejtës dhe realitetit është veprimi. Meqenëse mandati dhe ekspertiza e FAO-s mbulon të gjithë elementët e sistemit tonë agroushqimor, ai është i pozicionuar mirë për të punuar me qeveritë në plane dhe projekte gjithëpërfshirëse që trajtojnë sfida të shumta dhe na afrojnë me ndryshimin e sistemit që na nevojitet për të realizuar të drejtën për ushqim të pështatshëm për të gjithë.

Në **Algjeri, Mauritani, Marok, Senegal dhe Tunizi**, FAO po inkurajon sipërmarrësit e rinj që të bëhen aktorë për ndryshim në sistemet e tyre lokale agroushqimore përmes "agropërshejtuesve" - hapësira që lidhni ato me fondet, këshillat e biznesit dhe mundësitë që u nevojiten për të bërë investime të zgjuara në bujqësi.

Në **Suriname**, FAO po punon me popujt indigjenë dhe komunitetet lokale për të shfrytëzuar njohuritë e tyre tradicionale dhe praktika të qëndrueshme në prodhimin e ananasit. Projekti po i prezanton ata me modele të reja biznesi dhe teknika për trajtimin dhe përpunimin pas vjeljes që i lejojnë ata të

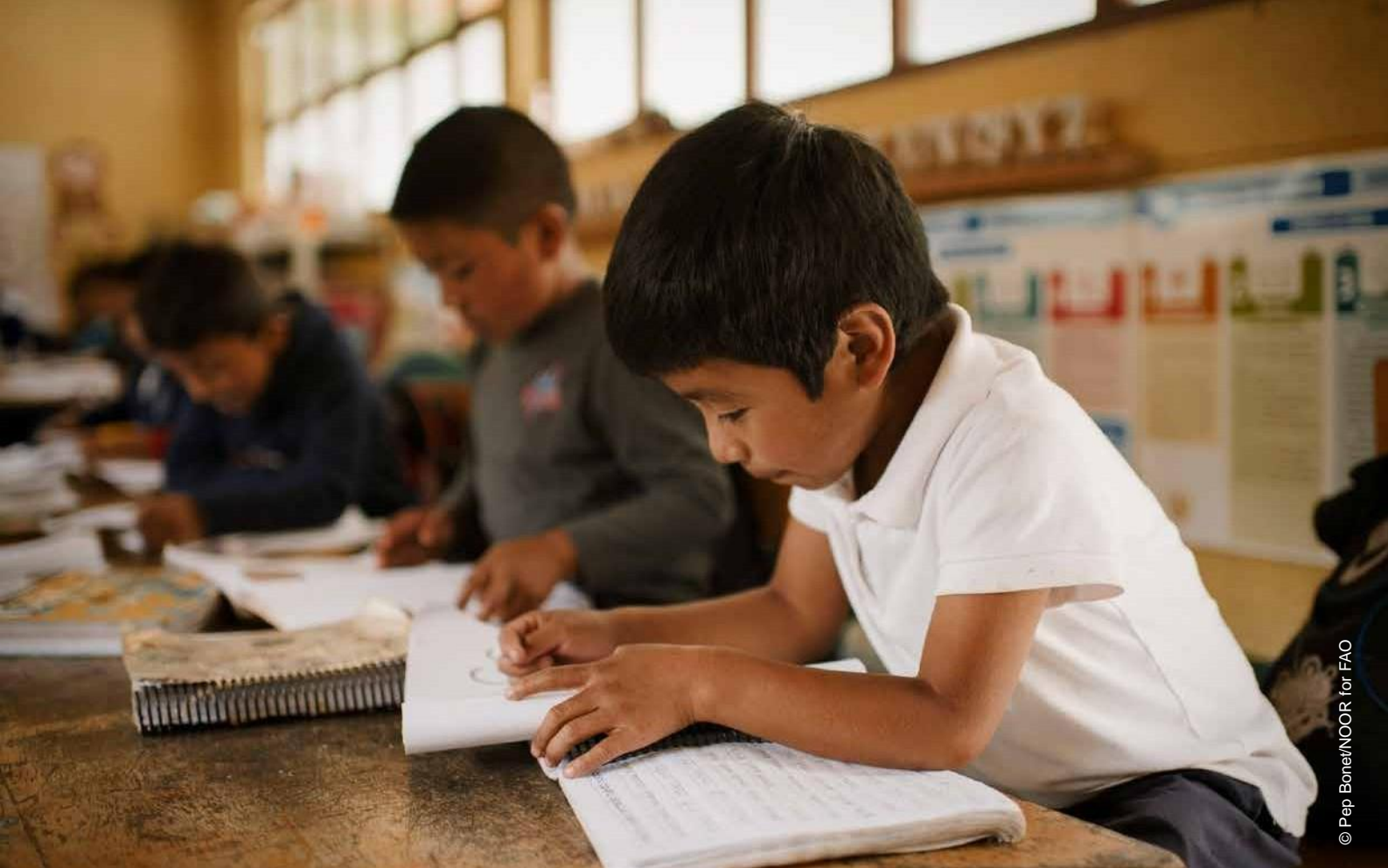
të arrijnë tregje të reja për ushqimet organikebrenda dhe jashtë vendit.

Për të lidhur më mirë qytetet me komunitetet rurale përreth që prodhojnë ushqime të freskëta dhe ushqyese, **FAO filloi programin e Sistemeve Ushqimore të Rajonit të Qytetit në Sri Lanka, Zambia, Madagaskar, Ruandë, Kolumbi dhe Ekuador**. Nisma punon me autoritetet lokale, prodhuesit dhe kompanitë për të rritur lidhjet rurale-urbane për të rritur sigurinë ushqimore dhe ushqimin në qytete.

Nga endësit e rrjetave të peshkimit të prodhuesit e reçelit, FAO ka fuqizuar dhjetëra kooperativa të udhëhequra nga gratë në pjesët rurale të Turqisë me trajnime dhe pajisje, në mënyrë që gratë të mund të

bëhen të pavarura financiarisht për herë të parë. Kjo rrit përfshirjen dhe qëndrueshmërinë e tyre në komunitet.

Në rajonin **Liptako-Gourma që lidh Burkina Fason, Mali dhe Nigeri**, FAO dhe Organizata Ndërkombëtare për Migracionin po reduktojnë konfliktet midis fermerëve dhe blegtorëve nomadë përmes një sistemi alarmi për mosmarrëveshje të quajtur "Transhumance Tracking Tool", plus një sistem për zgjidhjen e konflikteve të krijuar për kontekstin. Rrugët e migrimit kanë ndryshuar për shkak të ndryshimeve klimatike dhe pasigurisë dhe rritjet e rreshtave mbi burimet si uji dhe kullotat janë zgjidhur shpejt me ndihmën e mjetit.

VEPRIM

PROGRAMET KOMBËTARE TË USHQIMIT TË SHKOLLAVE

Programi kombëtar i të ushqyerit në shkolla të Brazilit është një shembull kryesor se si të realizohet e drejta për ushqim në mënyrë holistike: çdo fëmijë që shkon në shkollën publike merr një vakt të ekuilibruar gjatë drekës, pavarësisht nga të ardhurat e tij. Sepse ushqimi prodhohet në vend, prodhuesit familjarë marrin të ardhura të qëndrueshme nga prodhimet e freskëta, qumështi ose mishë që shesin me kontratë në pushtetin vendor; dhe sistemet rajonale të ushqimit transformohen nga një kërkesë e vazhdueshme për ushqime ushqyese, lokale, të prodhuara në mënyrë të qëndrueshme. Falë asaj kërkesë të qëndrueshme,

bizneset mund të ndërtojnë elasticitetet dhe të investojnë në rritjen dhe diversifikimin e prodhimit të tyre - dhe kjo, nga ana tjetër, do të thotë se një larmi më e madhe ushqimesh është në dispozicion për shkollat dhe rajonin në tërësi. E rëndësishmja është, ndikimi i tij shumë i gjerë dhe i qëndrueshëm, sepse mbështetet nga politika kombëtare dhe burimet që e sigurojnë suksesin e saj. Projekte të ngjashme janë duke u zhvilluar në Kenia dhe Sri Lanka.

Bujqësia familjare ruan produktet ushqimore tradicionale, kontribuon në sigurinë ushqimore dhe dietat e shëndetshme dhe mbron burimet tona natyrore.

Në të njëjtën kohë, fermerët familjarë shpesh nuk mund të përballojnë vetë ushqimin e mjaftueshëm, pasi nuk kanë akses në tokë, ujë, farëra, kredi dhe tregjet. Si përgjigje, FAO dhe Fondi Ndërkombëtar për Zhvillimin e Bujqësisë (IFAD) po drejtojnë Dekadën e OKB-së të Bujqësisë Familjare 2019-28 për të promovuar ndërgjegjësimin global, politikat dhe investimet që ndihmojnë fermerët familjarë të aksesojnë teknologjinë, infrastrukturën dhe tregjet që u nevojiten për të lulëzuar.

Në Kolumbi, Malavi, Paraguaj, Filipine dhe Tunizi, FAO po punon me komunitetet e peshkimit dhe qeveritë lokale për të zgjeruar mbrojtjen sociale dhe përfshirjen ekonomike nga më të rrezikuarit duke i ndihmuar ata të diversifikojnë prodhimin e tyre, të krijojnë burime alternative të të ardhurave dhe të lidhen me tregje të reja, në mënyrë që mjetet e tyre të jetesës të jenë më të qëndrueshme dhe më elastike ndaj goditjeve.

Që nga viti 2014, gratë rurale në 10 vende kanë përmirësuar sigurinë e tyre ushqimore, të ardhurat dhe pjesëmarrjen politike përmes Programit të Përbashkët për Përhshpejtimin e Progresit drejt Fuqizimit Ekonomik të Grave Rurale. Tani në fazën e dytë, nisura e përbashkët e FAO, IFAD, Programi Botëror i Ushqimit dhe UN Women siguron grate të marrin pjesë dhe të përfitojnë nga aktivitetet ekonomike dhe të kenë akses në burimet që u nevojiten për ta bërë këtë.

VEPRIM

PARANDALIMI I URISË NË GAZA DHE SUDAN

Në Sudan, ku mbi gjysma e popullsisë, 25.6 milionë njerëz, janë shumë të uritur duke përfshirë 755 000 të cilët po përballen me kushte katastrofike, fushatat e shpërndarjes së farës emergjente të FAO-s po i ndihmojnë fermerët familjarë të mbjellin drithëra dhe perime kryesore në mes të dhunës së vazhdueshme. Kompletet e prodhimit të bimëve përfshijnë mjaft fara melekuqe dhe meli për të ushqyer një familje me pesë anëtarë për një vit dhe për të gjeneruar të ardhura duke shitur tepricë. Ato përfshijnë gjithashtu fara të ndryshme me cikël të shkurtër që sigurojnë që familjet të korrin shpejt. Përveç kësaj, FAO ofron kujdes veterinar dhe ushqehen për të mbajtur gjallë dhe të shëndetshme bagëtinë. Në total, FAO arriti rreth 15 milionë nga njerëzit më të prekur në vitin 2023 dhe synon të arrijë në 9 milionë të tjerë në 2024. Në Rripin e Gazës, që nga qershori 2024, rreziku i urisë mbetet i lartë dhe 95 për qind e popullsisë u përball me nivele të larta të pasigurisë ushqimore duke pasur parasysh konfliktin e vazhdueshëm dhe aksesin e kufizuar në mënyrë të ashpër humanitare. FAO ka shpërndarë rreth 365 ton ushqim për kafshët për 2 900 familje blegtorale dhe synon të dorëzojë 1 500 ton deri në fund të vitit 2024. Mbatja e kafshëve gjallë dhe e ushqyer është çelësi për të siguruar që njerëzit të mund të prodhojnë qumësht, vezë dhe mish. FAO synon gjithashtu të parandalojë përhapjen e sëmundjeve të kafshëve duke ofruar strehimore dhe vaksina dhe të zëvendësojë bagëtinë e humbur nëse garantohet akses i sigurt humanitar.

© FAO/Yousef Alrozzi

© Guzal Fayzieva

VEPRIM

BURIME MË TË ZGJUARA DHE MË MIQËSORE NË AGRIKULTURË

Familjet rurale në Uzbekistan dhe Vietnami po përmirëson prodhimin e tyre bujqësor në serra në mënyra që u mundësojnë atyre të prodhojnë më shumë ushqim me më pak pesticide, plehra minerale, ujë dhe punë.

Menaxhimi i ujit dhe plehrave, për shembull, u përmirësua duke përdorur sistemet e ujitjes me pika që u japin bimëve lëndë ushqyese të tretshme në mënyrë më efikase, dhe janë duke u zhvilluar teste për funksionimin e serrave me energji të rinovueshme.

VEPRIME PËR TË GJITHË NE

Realizimi i së drejtës për “ushqime” kërkon veprim kolektiv. Këtu janë disa mënyra për t'u lidhur.

Fermerët

- Praktikoni bujqësi të qëndrueshme që rrit biodiversitetin dhe menaxhon burimet natyrore me përgjegjësi.
- Prodhoni ushqime më të ndryshme.
- Avokoni për politika që fuqizojnë prodhuesit në shkallë të vogël, fermerët familjarë dhe gratë.
- Reduktoni humbjen e ushqimit.
- Ndiqni rregullat dhe praktikatat e mira për t'u siguruar që ushqimet e prodhuara janë të sigurta.

Sektori Privat

- Bëjini të disponueshme ushqime më ushqyese dhe të larmishme me çmime të përballueshme.
- Mbështetni prodhuesit e ushqimit në shkallë të vogël dhe fermerët familjarë.
- Promovimi i përgjegjësisë sociale të korporatës nëpërmjet prodhimit etik, të qëndrueshëm dhe modeleve gjithëpërfshirëse të biznesit.
- Zbatoni të gjitha standardet dhe praktikatat e mira për t'u siguruar që ushqimet e prodhuara janë të sigurta.
- Tregojini ushqimet me përgjegjësi dhe shmangni promovimin e ushqimeve të pashëndetshme të fëmijët.

Akademia dhe Organizatat e Shoqërisë Civile

- Mbani qeveritë përgjegjëse duke mbledhur të dhëna, duke identifikuar fushat për përmirësim dhe duke matur progresin drejt objektivave dhe qëllimeve.
- Bashkëpunoni me politikëbërësit për të bazuar politikat dhe strategjitë në të dhëna dhe prova.
- Promovoni dieta të shëndetshme dhe sisteme të qëndrueshme agrourbimore.
- Transferimi i njohurive dhe teknologjisë më të fundit te fermerët dhe vendimmarrësit përmes partneriteteve dhe trajnimeve.

Të gjithë Ne

- Ngrini zërin për të ndikuar në vendimmarrje.
- Zgjidhni ushqime lokale dhe sezonale për të mbështetur biodiversitetin.
- Përqafoni dieta dhe stile jetese të shëndetshme.
- Kuptoni etiketat e ushqimeve për të bërë zgjedhje të shëndetshme ushqimore.
- Mësoni mënyra për të identifikuar çështjet e sigurisë ushqimore dhe për ta mbajtur ushqimin të sigurt.

Gjeni më shumë informacion

fao.org/world-food-day

KËSHILLA SHKENCORE PËR STANDARDET E USHQIMIT

Kur organet kombëtare dhe ndërkombëtare përcaktojnë standardet dhe rregulloret e ushqimit, ata kanë nevojë për prova dhe këshilla të forta shkencore. Mendoni, për shembull, etiketat tona të ushqimit që na tregojnë sasinë e sheqerit dhe kripës që është në ushqime të paketuara paraprakisht, ose nëse ngjyra ushqimore, pesticide, OMGJ dhe teknologji të tjera.

Në shumë raste, këto prova dhe këshilla vijnë nga FAO. Për më shumë se 50 vjet, FAO ka bashkëpunuar me Organizatën Botërore të Shëndetësisë për të ofruar këshilla shkencore neutrale dhe të pavarura mbi kimikatet,

agjentët biologjikë, teknologjinë dhe ushqimin për sistemet kombëtare të kontrollit të ushqimit dhe për Komisionin Codex Alimentarius që vendos standardet globale për sigurinë ushqimore dhe të ushqyerit.

16 TETOR 2024

DITA BOTËRORE E USHQIMIT

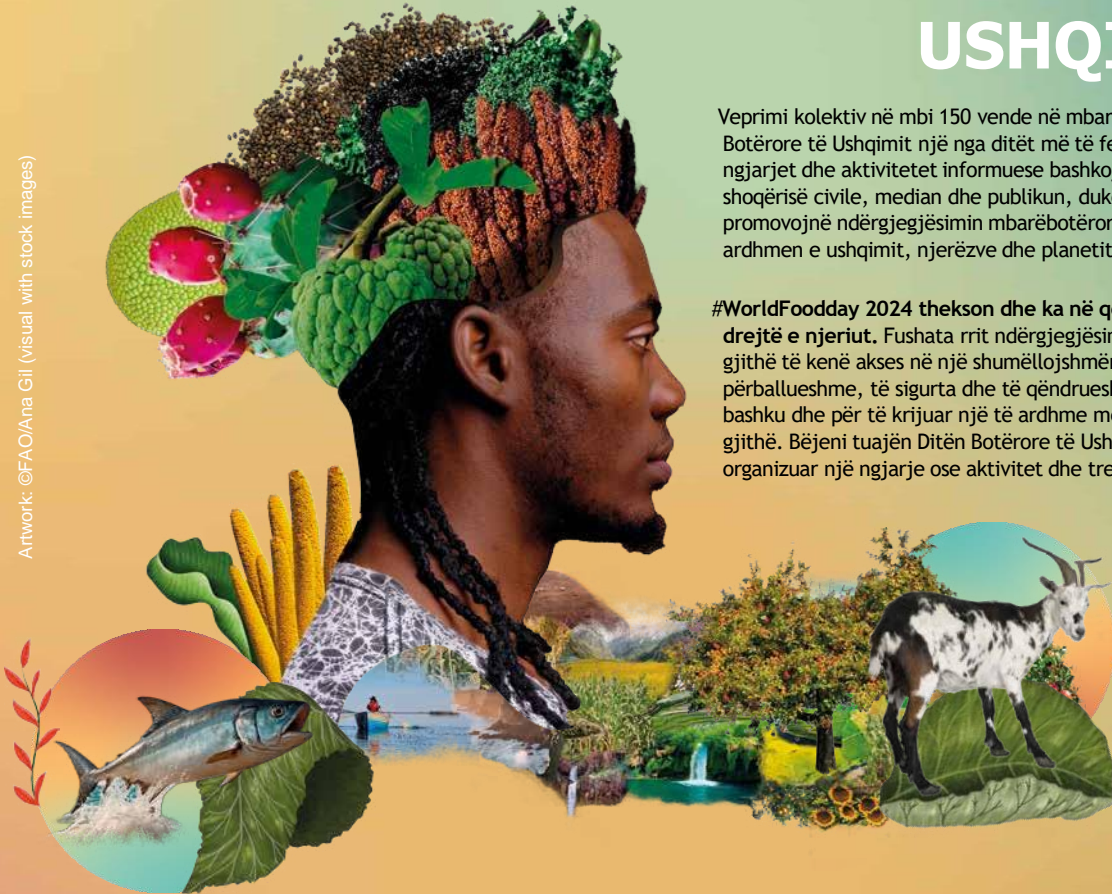
Veprimi kolektiv në mbi 150 vende në mbarë botën është ajo që e bën Ditën Botërore të Ushqimit një nga ditët më të festuara në kalendarin e OKB-së. Qindra ngjarjet dhe aktivitetet informuese bashkojnë qeveritë, bizneset, organizatat e shoqërisë civile, median dhe publikun, duke përfshirë shumë të rinj. Ato promovojnë ndërgjegjësimin mbarëbotëror për urinë dhe ndezin aksionin për të ardhmen e ushqimit, njerëzve dhe planetit.

#WorldFoodDay 2024 thekson dhe ka në qendër të vëmendjes ushqimin si një e drejtë e njeriut. Fushata rrit ndërgjegjësimin në mbarë botën për nevojën që të gjithë të kenë akses në një shumëllojshmëri ushqimesh ushqyese, të përballueshme, të sigurt dhe të qëndrueshme. Është koha për të punuar së bashku dhe për të krijuar një të ardhme më të mirë, më të qëndrueshme për të gjithë. Bëjeni tuajën Ditën Botërore të Ushqimit. Bashkohuni me thirrjen duke organizuar një ngjarje ose aktivitet dhe tregoni se si po veproni.

#WorldFoodDay
#FoodHeroes
fao.org/world-food-day

FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION
OF THE UNITED NATIONS
Viale delle Terme di Caracalla
00153 Rome, Italy

Artwork: ©FAO/Ana Gil (visual with stock images)

Some rights reserved. This work is available under a CC BY-NC-SA 3.0 IGO licence